

modlitwa, Eucharystia, pokuta (par. 5), kult Matki Bożej (par. 6), kierownictwo duchowe (par. 7), rok przygotowawczy (par. 8) i motywacje formacji permanentnej (par. 9). Rozdział drugi stanowi integralną całość i pod względem treści nie budzi zastrzeżeń. Jest to doktrynalny rozdział rozprawy.

Rozdział trzeci dysertacji (Formacja kapłańska w aktualnych realiach Archidiecezji Lwowskiej) przybliży czytelnikowi formację kandydatów do kapłaństwa roku propedeutycznego. Chodzi tu głównie o przekaz doktryny chrześcijańskiej, uwzględnienie środowiska duchowego, formację dojrzałości chrześcijańskiej i dojrzałości kapłańskiej (par. 1). W paragrafie drugim autor prezentuje formację teologiczną. Następnie omawia różne aspekty formacji duchowej (kierownictwo duchowe, ciszę wewnętrzną, modlitwę, medytację, liturgię godzin, życie sakramentalne, liturgiczne, Eucharystię, naśladowanie Chrystusa, nawrócenie, sakrament pokuty, rachunek sumienia, ducha ewangelizacji, wychowanie do czystości, posłuszeństwa i ubóstwa) - (par. 3). Kolejne paragrafy (4-6) dotyczą porządku seminaryjnego, roli Matki Bożej w życiu kapłana, znaczenia formacji stałej (autoformacja, formy i środki formacji stałej). Rozdział ten cechuje solidność przeprowadzonych analiz.

W zakończeniu autor m.in. akcentuje potrzebę kształcenia interdyscyplinarne- go mając na uwadze główny cel - świętość kapłana. Autor nie pomija przy tym znaczenia dialogu pod kątem ekumenizmu i postawy otwartej na potrzeby współczesnego człowieka.

Podsumowując powyższe wywody należy stwierdzić, że książka ks. M. Mokrzyckiego to solidna oparta na wszechstronnej kwerendzie monografia wypełniająca jedną z dotkliwych luk w dziejach duchowości lwowskiego Kościoła, wzbogacająca naszą wiedzę o mało znanej formacji kapłańskiej w okresie komunizmu i obecnie. Autor przyczynił się nie tylko do wypełnienia „białej plamy” w duchowości czasów komunistycznych na Ukrainie, ale także ze względów merytorycznych i metodologicznych poszerzył zakres narzędzi badawczych na nauczanie Kościoła soborowego i posoborowego. Praca ta, świadcząca o rzetelności i znajomości warsztatu teologicznego przez autora, jest równocześnie ważkim przyczynkiem do historii duchowości lwowskiego Kościoła.

Ks. Stanisław Urbański

Ks. Waldemar Robert Maćko, Il carisma dell celibato dei laici e la sua incidenza nella loro vocazione alla santità, Varsaviae 1996, ss. 265.

W urzędowym nauczaniu Kościoła, wielokrotnie na przestrzeni ostatnich dzie- sięcioleci, powracano do tematu duchowości świeckich. W wielu dokumentach przedstawiano i analizowano tę problematykę. Należy w tym miejscu w sposób szczególny przypomnieć prace przygotowujące synod biskupów w 1987 roku, w czasie którego rozważano zagadnienie powołania i misji ludzi świeckich dwadzie- ścia lat po Soborze Watykańskim II. Te dyskusje synodalne dotyczące zadań jakie mają wypełniać świeccy we współczesnym świecie znalazły swoje znaczące pod- sumowanie w Adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* Jana Pawła II.

Żywotność tej problematyki znajduje swe odbicie także w aktualnym nauczaniu papieża, który w katechezach środowych głoszonych od 27 października 1993 do 21 września 1994, rozważał wraz z pielgrzymami całego świata, specyficzną istotę duchowości świeckich, wynikającą z ich szczególnej roli w Kościele. Ponieważ im bardziej w myśli teologicznej rozwijało się pojęcie powołania człowieka świeckiego jako członka Ludu Bożego, tym bardziej uwidaczniała się konieczność refleksji teologicznej nad jego powołaniem do świętości.

Przedmiotem studium podjętym w pracy jest życie i posłannictwo ludzi świeckich, którzy zdecydowali się pozostać niezamężni, aby lepiej służyć bliźnim wykonując swoje codzienne obowiązki. W kontekście zbliżającego się jubileuszu dwu tysięcy lat od narodzenia Chrystusa, do którego przygotowuje się cały Kościół, wydawało się czymś naturalnym, odwołanie się do nauczania Soboru Watykańskiego II i odnalezienie w nim eklezjologicznych podstaw powołania do świętości ludzi świeckich, którzy chcą żyć w celibacie. Oczywiście autor pod uwagę wzięł także bogate i znaczące dla tematu nauczanie posoborowe. Wśród wielu dokumentów i przemówień na szczególną uwagę zasługują: *Mulieris dignitate, Familiaris consortio, Christifideles laici, La vocazione dei laici alla santità, La chiesa e le persone sole* - Jana Pawła II.

Badania socjologiczne przeprowadzone w ostatnich latach wskazują na znaczny wzrost liczby osób decydujących się na życie w celibacie. Dla współczesnego Kościoła to zjawisko staje się pewnego rodzaju wyzwaniem: jak pomóc świeckim celibatariuszom odnaleźć w społeczności ludzi wierzących w Chrystusa naturalne środowisko wzrostu duchowego i ludzkiego. Z drugiej strony, dostrzeżenie tego problemu, tak w sferze działalności duszpasterskiej jak i na płaszczyźnie rozważań teologicznych, może posłużyć promocji takich wartości chrześcijańskich jak czystość, dziewictwo, celibat.

Koniecznym jest do odnotowania fakt, iż temat wpływu charyzmatu celibatu ludzi świeckich na ich powołanie do świętości, nie został do tej pory opracowany w sposób całościowy i systematyczny. W literaturze specjalistycznej na przestrzeni historii, znajdujemy dość liczne pozycje z różnych dziedzin nauki napisane na ten temat, jednakże nie została poświęcona temu zagadnieniu żadna publikacja, która by w sposób systematyczny ukazała je w kontekście nauczania soborowego i dowartościowania odrębnej duchowości ludzi świeckich. Można zatem z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że prezentowana praca jest użytecznym wkładem w myśl i poszukiwania teologiczne. Tym bardziej, że w tej rozprawie oprócz tekstów Soboru Watykańskiego II, autor przytoczył liczne traktaty z teologii duchowości, eklezjologii, psychologii, socjologii, artykuły ze słowników różnych dyscyplin teologii w tym, przede wszystkim, teologii duchowości, opublikowane przed i po Soborze.

Celem tej dysertacji było dogłębne przeanalizowanie powołania wiernych świeckich w świetle nauczania Kościoła i wyodrębnienie cech charakteryzujących powołanie do świętości ludzi świeckich żyjących w celibacie. Aby zrealizować to zamierzenie autor rozpoczął analizę od ogólnego określenia pojęcia charyzmatu we Wstępie. Najogólniej pod pojęciem charyzmatu rozumie się szczególnie dar udzielony przez Boga danej osobie nie tylko dla indywidualnego dobra, lecz także dla dobra całego Kościoła (s. 21). Z kolei to pojęcie charyzmatu, integrujące

całość refleksji podjętej i sukcesywnie realizowanej w niniejszym studium, zostało pogłębione analizą tekstów dotyczących powołania chrześcijańskiego w ogólności i tych, które odnoszą się do konkretnych sytuacji życia chrześcijańskiego. Sięgnięto m.in. do tekstów Pisma Świętego i nauczania Kościoła, by następnie transponować na rzeczywistość celibatu.

Autor analizując temat wpływu charyzmatu celibatu ludzi świeckich na ich powołanie do świętości, spośród możliwych schematów przeprowadzenia badań tegoż tematu powołania, wybrał metodę analityczną, wynikającą z refleksji teologicznej nad sakramentem chrztu świętego, będącego źródłem świętości chrześcijańskiej i jego konsekwencji dla życia człowieka ochrzczonego - wierzącego. Przez sakrament chrztu świętego wierny świecki zostaje włączony w życie Chrystusa, które realizuje się w Jego Ciele mistycznym - Kościele (por. LG 7). Przynależąc do Ludu Bożego uczestniczy w potrójnej funkcji Chrystusa kapłana, króla i proroka (por. LG 9). Naśladowanie Chrystusa wynikające z chrztu świętego, realizowane w łonie Kościoła, staje się procesem, w którym mogą i powinny rozwijać się rady ewangeliczne. W darze łask udzielonych w sakramencie chrztu należy się doszukiwać początku wszystkich czynników, które wpływają na ukonstytuowanie świętości chrześcijanina. Zatem metoda, którą posłużył się autor przy opracowaniu zagadnienia celibatu świeckich i jego związku z ich powołaniem do świętości, pozwoliła mu zilustrować z różnych perspektyw niektóre kwestie pojawiające się w dysertacji jako „leitmotiv”. Nieuniknione powtórzenia tych kwestii pozwoliły autorowi na pogłębienie refleksji nad ich znaczeniem i rolą jaką spełniają w powołaniu do świętości.

Analiza problemu została przeprowadzona w czterech rozdziałach.

Rozdział pierwszy przedstawia znaczenie pojęcia charyzmatu we współczesnej teologii. Ponieważ występuje znaczna rozbieżność między teologami w jego interpretacji, słusznie autor przeprowadza analizę tekstów biblijnych i nauczania Kościoła, która pozwoliła na rozwiązanie kontrowersji wynikającej z tradycyjnego ujęcia charyzmatu „jako daru danego ku pożytkowi wspólnoty” z pominięciem podmiotu, czyli osoby obdarowanej tymże darem i jej powołanie do świętości.

Rozdział drugi ilustruje w sposób syntetyczny celibat ludzi świeckich w dokumentach Kościoła soborowego i posoborowego jako powołanie. Celibat jako powołanie zostaje rozpatrzony w aspekcie transcendentnym oraz historyczno - społecznym. W dalszej części rozdziału autor zjawisko celibatu ludzi świeckich ukazuje na bazie obserwacji socjologicznych i psychologicznych. Aby naświetlić w pełni fenomen powołania do tego stanu życia we wspólnocie Kościoła określa także warunki jego autentyczności.

Rozdział trzeci omawia charyzmat celibatu jako konkretyzację powszechnego powołania do świętości. Szczegółowa refleksja w tym rozdziale koncentruje się wokół problematyki dotyczącej realizacji powołania do miłości: małżeńskiej i bezżennych. W obu formach miłości rola czystości jest istotnie ważna, ale przejawia się inaczej. Celibat nie jest czymś w rodzaju łączenia miłości bezżennych i miłości małżeńskiej. Dzięki analizie teologicznej powołania i specyficznej misji świeckich we wspólnocie Kościoła, autor ukazał również niektóre aspekty ich duchowości, wynikające z udziału w potrójnej misji Chrystusa: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej.

Rozdział czwarty przedstawia wpływ charyzmatu celibatu na powołanie świeckich do doskonałości. Istota doskonałości chrześcijańskiej wyraża się w naśladowaniu Chrystusa ubogiego, czystego i posłusznego. Chociaż rady ewangeliczne stanowią swego rodzaju propozycję skierowaną do wszystkich chrześcijan, to jednak nie wszyscy odpowiadają na nie w jednakowym stopniu. Ci, którzy odkrywają w sobie głos wzywający ich do oddania swego życia w doskonałej miłości Boga, zobowiązują się do czystości zachowywanej w celibacie, a także do ubóstwa i posłuszeństwa. Autor akcentuje ich charakter powszechny. Dlatego podkreśla ich znaczenie dla życia Kościoła a następnie rolę jaką pełnią w życiu świeckich celibatariuszy.

Rozprawa ukazuje bardzo szerokie zaplecze bibliograficzne. Na podstawie właściwie dobranej bibliografii został w sposób bardzo przejrzysty ukazany charyzmat celibatu świeckich i jego wpływ na ich uświęcenie. Cennym elementem pracy jest usytuowanie jej tematyki w kontekście współczesnych różnych, często diametralnie przeciwstawnych orientacji w tym przedmiocie. Trzeba jednak zaznaczyć, że temat przedstawiający wpływ charyzmatu celibatu świeckich na ich powołanie do świętości, wcześniej nie został opracowany w sposób całościowy i systematyczny. Jednakże prezentowane studium nie wyczerpuje całkowicie bogactwa problemu. Pojawia się niecierpiąca zwłoki konieczność pogłębienia tematu na płaszczyźnie teologii duchowości, gdzie należałoby podjąć analizę duchowości świeckich celibatariuszy w kontekście kierownictwa duchowego, jak również na płaszczyźnie teologii pastoralnej czy dogmatycznej.

Dysertacja ks. W. Maćko stanowi poważny wkład w studium nad szczegółowym aspektem duchowości chrześcijańskiej w kontekście współczesnego życia w Kościele i w świecie. Jest to zatem praca bardzo wartościowa, spójna i merytorycznie wnosząca nowe naświetlenie w problematykę celibatu ludzi świeckich i ich powołania do świętości. Można ją polecać nie tylko „zainteresowanym” osobom: duchownym i zakonnym, ale każdemu czytelnikowi. Przede wszystkim ludziom świeckim obdarowanym charyzmatem celibatu we wzrastaniu w powołaniu do świętości.

Ks. Stanisław Urbański

Andrzej Wasiak, Działalność Kazimierza Pułaskiego w Częstochowie, Częstochowa 1997, ss. 36.

W latach wielkich zagrożeń dla Rzeczypospolitej sanktuarium jasnogórskie było nie tylko twierdzą wiary katolickiej, ale także miejscem obrony spraw narodowych. Jeszcze w okresie przed rozbiorami wrogie wpływy sąsiednich mocarstw zagrażały państwowości polskiej. Szczególnie groźne były wpływy rosyjskie i pruskie. Patrioci polscy wobec groźby utraty wolności narodowej zaczęli tworzyć organizacje patriotyczne, mające na celu obronę niepodległości polskiej. Pod pretekstem obrony mniejszości wyznaniowych i tolerancji religijnej Rosja chciała sobie zapewnić prawo do ingerowania we wszystkie sprawy polskie. Wśród organizacji broniących spraw polskich najsłynniejszą była konfederacja barska, zawią-